

CZU 347.472

DOI 10.5281/zenodo.7885916

Evghenia GUGULAN,
drd.
PhD student

Corina SUVAC

REGIMUL JURIDIC PARTICULAR AL CONTRACTULUI DE DONAȚIE

Esențială pentru existența contractului de donație este intenția donatorului de a dona (animus donandi), de a mări patrimoniul donatarului cu un bun fără a primi nimic în schimb. Eminamente se apreciază faptul, că trebuie să fie prezentă intenția de a gratifica a donatorului, care constă în conștiința și intenția de a face un sacrificiu material în favoarea donatarului.

Drept urmare, prin acest studiu autorii vin să enunțe principalele particularități ale contractului de donație, să identifice opinii contradictorii existente în jurisprudență și doctrină, oferind anumite soluții și interpretări în acest sens.

Cuvinte-cheie: donație, act de liberalitate, animus donandi, promisiunea de donație, testament.

THE PARTICULAR LEGAL REGULATION OF THE DONATION CONTRACT

For the existence of the donation contract, is essential donor's intention to donate (animus donandi) and to enlarge the donee's assets with property without receiving something back. It is remarkable the fact that the donor's intention must be present to gratify which consists of awareness and intention to a material sacrifice in the favour of the donee.

Therefore, through this study the authors come to enunciate the main peculiarities of the donation contract, to identify contradictory opinions that exist in the jurisprudence and doctrine, offering certain solutions and interpretations in this sense.

Keywords: donation, act of liberation, animus donandi, promise to donate, the will.

Introducere. Liberalitatea a apărut și a fost recunoscută o dată cu proprietatea, întrucât dreptul de proprietate nu ar fi putut fi recunoscut dacă nu s-ar fi recunoscut și facultatea omului de a transmite bunurile ce formează obiectul proprietății.

Metode și materialele aplicate. Pentru un studiu mai aprofundat și detaliat al subiectului supus cercetării, au fost utilizate o serie

de metode de cercetare, cum ar fi: metoda analizei istorice; metoda analizei logice (analiza și sinteza), folosită pentru sintetizarea opiniilor diferiților savanți din domeniul dreptului civil; metoda analizei comparative, necesară pentru efectuarea studiului comparat între pozițiile diferiților specialiști din domeniu; metoda analizei sistemice, utilizată în cadrul studierii diferitelor norme juridice care reglementează con-

tractual de donație; metoda sintezei, utilizată pentru a generaliza aspectele supuse analizei și pentru a stabili clar și concis recomandările autorilor și propunerile de lege ferenda.

Scopul lucrării se axează pe realizarea unui studiu amplu al contractului de donație – act juridic de liberalitate. Esențialmente se va realiza o cercetare a instituției donației, particularităților specifice acestei categorii de contracte gratuite, cu o abordare multiaspectuală a cadrului normativ specific prin prisma modernizării Codului civil al Republicii Moldova.

Rezultatele obținute și discuții. Donația, ca liberalitate, a apărut încă din antichitate, fără a se cunoaște exact epoca care a consacrat-o. Potrivit autorului *G. P. Petrescu*, „donațiunile au început o dată cu societatea oamenilor care, pe dată ce s-au adunat, au căutat și mijloacele de a-și întreține amicitia lor prin daruri și prezenturi reciproce” [7, p.159].

Primele reglementări autohtone, specifice contractului de donație, se regăsesc în „*Sobornicescul Hrisov*” al Moldovei din 28 decembrie 1785, în timpul domniei lui Alexandru Mavrocordat, în *Codul Calimach* care cuprinde o reglementare mai amplă după modelul Codului Napoleon, în *Legiuirea Caragea*, precum și în Codul civil, din 1865, care reflectă o puternică amprentă a codului francez.

Codul civil al Republicii Moldova consacră regimul juridic al donației în Cartea a III-a, Titlul III (Categorii de obligații), cap. III (art.1198-1212). Astfel, art.1198 prevede: contractul de donație constituie acel act juridic în care o parte numită „donator” se obligă să mărească din conținutul patrimoniului său, cu titlu gratuit, patrimoniul celeilalte părți numite „donatar”.

Potrivit unei opinii doctrinare [6, p.178-179], donația (*animus donandi*) poate fi definită ca fiind acel contract solemn, unilateral și cu titlu gratuit prin care una dintre părți, numită donator, cu intenție liberală își micșorează în mod actual și irevocabil patrimoniul său cu un drept real sau de creanță, măbind patrimoniul celeilalte părți numite donator, cu același drept, fără a urmări să primească ceva în schimb.

Contractului de donație îi este caracteristică trecerea unor valori dintr-un patrimoniu în altul fără a se urmări un echivalent sau

o contraprestație din partea celui gratificat. Ținem să accentuăm, că donația formând categoria contractelor cu titlu gratuit, reprezintă o liberalitate, datorită efectelor acestuia, și anume micșorarea patrimoniului celui ce donează, adică a donatorului. În acest sens desprindem deosebirea față de contractele dezinteresate, care prin natura sa și prin efectul său nu duc la micșorarea patrimoniului celui ce donează, fiind aplicabil un cadru normativ separat. Potrivit unei opinii doctrinare, donatorul se însărăcește în beneficiul donatarului, fără să obțină un avantaj în contrapartidă, iar însărăcirea economică voluntară a donatorului este una necondiționată și ireversibilă, cu justă cauză [1, p.96].

Donația este un contract ce se încheie între persoanele în ființă (*inter vivos*), ceea ce esențialmente deosebește donația de testament, act juridic unilateral, gratuit ce exprimă voința doar a testatorului și care va produce efecte juridice doar după încetarea acestuia din viață. Codul civil specifică expres că va fi lovit de nulitate contractul de donație prin dispozițiile căruia donatorul dispune predarea bunului după decesul său [4, art.1198, alin.4]. Totodată, va fi lovit de nulitate și contractul de donație care are drept obiect transmiterea în viitor a întregului patrimoniu actual sau doar a unei părți a acestuia fără a fi determinate bunurile ce vor constitui obiectul donației.

În doctrină regăsim opinii controversate în ceea ce privește *caracterul translativ* de proprietate a contractului de donație. Astfel, potrivit opiniei cercetătorului *Igor Trofimov*, contractul de donație este translativ de drepturi, deși acest caracter juridic nu este consacrat expres de legiuitor [9, p.129]. Un alt grup de autori [1, p.97] consideră că donația nu este un contract esențialmente translativ de proprietate, din motiv că realizarea juridică a donației poate fi manifestată nu numai prin procedeul tradițiunii, specific contractelor translative de proprietate, dar și prin alte acțiuni care se realizează cu *animus donandi*, și pot genera simultan diminuarea patrimoniului unui subiect și mărirea celui alt, spre exemplu: remiterea de datorie, stipulația pentru altul, renunțarea la un drept.

Potrivit autorilor români *Ilie Urs* [10, p.212-213] și *Ioan Popa* [11, p.313], contractul

de donație are caracter translativ, producând de drept transferul dreptului de proprietate (sau a altui drept, real ori de creanță) asupra bunului din patrimoniul donatorului în patrimoniul donatarului. Efectul translativ se produce întocmai ca la contractul de vânzare, din momentul încheierii contractului, chiar dacă bunul nu a fost predat. Excepție face darul manual, care se încheie valabil numai dacă s-a făcut și tradițiunea bunului [5, art.1011 alin.4].

Pe lângă caracterul translativ, contractul de donație prezintă și alte caractere juridice, cum ar fi: *unilateral, solemn, cu titlu gratuit, liberalitate*. Ținem să aducem clarificări în ceea ce privește caracterul solemn al contractului de donație. De altfel, Codul civil al Republicii Moldova [4, art.1200] stipulează expres că contractul de donație urmează să îmbrace o formă autentică, legiuitorul făcând precizări de ordinul că totuși nerespectarea formei autentice nu va afecta valabilitatea contractului, dacă bunul donat a fost transmis donatarului. Excepție constituie promisiunea de a dona (antecontractul de donație), legiuitorul stabilind obligativitatea respectării formei autentice. În aspect comparativ, *Codul civil român* [5, art.1014 alin.1] stipulează că: „sub sancțiunea nulității absolute, promisiunea de donație este supusă formei autentice”.

Codul civil al Republicii Moldova stabilește că beneficiarul promisiunii de a dona (eventualul donatar) nu are dreptul de a cere executarea silită în natură a antecontractului de donație, pe când art.1014 alin.2 Cod civil român prevede că în caz de neexecutare din partea promitentului promisiunii de donație, acesta (beneficiarul) are dreptul doar de a pretinde daune-interese, echivalente cu cheltuielile pe care le-a făcut și avantajele pe care le-a acordat terților în considerarea promisiunii. Obligarea promitentului la daune-interese se justifică dacă beneficiarul, întemeindu-se pe promisiune, a efectuat anumite cheltuieli ori s-a obligat față de terți și din cauza neexecutării promisiunii a suferit un prejudiciu. Dovada prejudiciului suportat este în sarcina beneficiarului și se poate face cu orice mijloc de probă. Întrucât este îndreptățit numai la daune-interese, în caz de neexecutare a promisiunii de donație beneficiarul nu poate solicita instanței de judecată pronun-

țarea unei hotărâri care să țină locul contractului de donație [10, p.192-193].

Art.1011 Cod civil român alin.2 prevede că nu sunt supuse formei autentice: **donățiile indirecte, donățiile deghizate și darurile manuale** [5]. În acest context legiuitorul nostru nu consacră aceste forme ale donației, limitându-se doar la regula generală, potrivit căreia dacă obiect al donației este un bun pentru a cărui vânzare (înstrăinare) prin lege este prevăzută o anumită formă a contractului, aceeași formă este cerută și pentru contractul de donație.

Potrivit doctrinei române, donățiile indirecte constituie acele acte juridice care sunt realizate cu intenția de a gratifica (*liberalități*). Particularitatea acestor liberalități se focusează pe faptul că ele sunt realizate prin intermediul unui alt act juridic, diferit de contractul de donație [8, p.161]. Astfel, părțile încheie un act juridic real, nesimulat, numai că prin acest document se realizează indirect o donație. Actele juridice prin care se pot realiza **donății indirecte** sunt [3, p.1059]:

Renunțarea la un drept. Dacă renunțarea la un drept se face cu *intenția de a gratifica beneficiarul*, atunci se realizează indirect o donație. De exemplu: renunțarea la o moștenire sau renunțarea la un legat; renunțarea la dreptul de uzufruct, cu intenția de a gratifica noul proprietar.

Remiterea de datorie. Renunțarea creditorului la dreptul său de creanță, cu consimțământul debitorului, dacă s-a făcut *intenția de a-l gratifica pe debitor*, este o donație indirectă. Astfel, debitorul beneficiază de un folos gratuit egal cu valoarea creanței pe care trebuia să o plătească creditorului său.

Stipulația pentru altul. Stipulația în favoarea unei terțe persoane este o donație indirectă, *dacă s-a făcut cu intenția de a-l gratifica*. De exemplu stipulantul (donator) îl obligă pe promitent să execute o prestație în favoarea beneficiarului (donatar), pe care intenționează să-l gratifice în acest mod.

Donățiile deghizate (simulate) formează categoria contractelor ascunse cu titlu oneros sau cu persoane interpușe. Deci, *în fapt* între părți se încheie un act juridic real, secret, cu titlu gratuit (contract de donație), dar *de iure* se încheie un contract cu titlu oneros, de exem-

plu contractul de vânzare, fie un contract cu o persoană interpusă. Simulația are menirea de a ascunde o operațiune juridică adevărată sau adevăratul beneficiar al contractului. Dovada simulației poate interveni cu orice mijloc de probă admisibil, atunci când este pretins caracterul ilicit al actului juridic încheiat. Codul civil al Republicii Moldova [4, art.1089] consacră două feluri de **simulație: cea absolută și corespunzător relativă**. Simulația va avea caracter absolut în cazul când părțile încheie contractul fără intenția de a produce efecte juridice, iar cea relativă survine atunci când părțile încheie contractul cu intenția ca el aparent să producă efecte juridice diferite de efectele dorite cu adevărat de către părți (contract secret).

Darurile manuale constituie donația unor bunuri mobile corporale, fără a fi necesară respectarea unei formalități în acest sens. Darul manual se încheie valabil prin consimțământul părților, însoțit de transmiterea efectivă (predarea materială) a bunului de la donator către donatar. *Codul civil român* [5, art.1011 alin.4] stabilește o anumită limită a bunurilor mobile corporale, valoarea cărora nu poate depăși în jur de 5000 de euro (25.000 de lei), limitarea dreptului de dispoziție a donatorului fiind dictată de protejarea voinței acestuia, care efectiv își micșorează actual și irevocabil patrimoniul. Corespunzător, valabilitatea darului manual presupune respectarea a cel puțin două condiții: acordul de voințe a părților și remiterea efectivă a bunului. Dovada darului manual, între părți sau succesorii lor, se va face printr-un înscris (autentic sau sub semnătura privată), iar terțele persoane vor putea face dovada cu orice mijloc de probă admisibil.

Pe lângă cele enunțate *supra*, cadrul normativ actual consfințește donația simplă, donația sub formă de plăți periodice și donația condiționată. În legislația și doctrina română, pe lângă cele care se regăsesc și în legislația noastră putem enunța donațiile între soți și donațiile făcute viitorilor soți în vederea căsătoriei.

Particularitatea donației sub forma unor plăți periodice constă în asumarea obligației de către donator de a achita plăți periodice donatarului, obligația care se stinge odată cu decesul donatorului.

Donația condiționată sau donația cu sarcină este atunci când efectele donației sunt condiționate de îndeplinirea unei sarcini sau de realizarea unui scop. În principiu, orice donație poate fi afectată de modalitatea sarcinii, inclusiv cu darul manual [8, p.165]. Drept urmare, dacă donatarul acceptă donația condiționată, atunci el este obligat să execute sarcina stipulată în contract, în caz contrar donatorul va fi îndreptățit să ceară fie executarea silită, fie revocarea contractului.

Contextul doctrinar ne relatează că donațiile pe care soții și le fac în timpul căsătoriei au fost, în toate timpurile și în toate legislațiile, supuse unui regim restrictiv din cauza influenței deposedante la care un soț poate fi supus din partea celuilalt. În vechiul dreptul roman și în dreptul român restricția mergea până la nulitate, în afară de situația când soțul donator nu revocase liberalitatea în caz că era mențiunea despre donația pentru pricina de moarte. Codul civil român [2, p.384-385], după modelul legii franceze, s-a lăsat influențat de ideea că o liberalitate făcută de un soț către celălalt este deseori rezultatul unor sentimente care cu timpul se pot modifica și s-a admis, în principiu, validitatea unei asemenea donații, dar cu restricția care constă în facultatea neîngrădită rezervată soțului donator de a revoca liberalitatea. În acest sens, art.1031 Cod civil român stipulează că „*orice donație încheiată între soți este revocabilă numai în timpul căsătoriei*” [5, art.1031]. Revocarea donației între soți constituie un drept personal exclusiv al soțului-donator, care nu poate fi exercitat nici de moștenitorii donatorului și nici de creditorii acestuia.

Putem cu ușurință desprinde caracterul comun al donației, și anume dorința donatorului de a gratifica o persoană concretă, care la rândul său, urmează să-și exprime gratitudinea față de persoana donatorului, astfel existând obligația negativă a donatarului, de a se abține de la o anumită conduită neadecvată față de donator.

În literatura de specialitate [1, p.97], s-a conturat problema ce ține de categoria donațiilor remuneratorii care în accepțiunea mai multor savanți reprezintă donații veritabile. Este vorba este așa-numitul „bacșiș”, care tradițional se prezintă sub forma unei sume de bani și se bazează pe existența unui serviciu

cu conținut patrimonial, însă nu corespunde în fond unei intenții liberale, reprezentând un gest non-juridic de compensare a unui serviciu primit. Acesta, de regulă se achită în mod separat de plata serviciului oferit și nu constituie un surplus al plății convenite, ci se bazează pe atitudini amabile și prompte ale prestatorului, având și o valoare rezonabilă în acest sens.

Drept concluzie, la cele enunțate ținem să punctăm următoarele:

- Donația constituie un act juridic gratuit, transmisibil de proprietate, de regulă irevocabil;
- Contractul de donație se bucură de un

cadru normativ specific, care îl delimitează de alte categorii de contracte gratuite;

- Pe lângă categoriile de contracte de donație enunțate în legislația noastră, doctrina mai consacră și alte categorii (donații neînsemnate, donații încheiate între soți, daruri manuale, etc.);

Drept consecință, nu putem diminua importanța și locul contractului de donație în sistemul dreptului contractual existent, dimpotrivă este o liberalitate, având trăsături juridice specifice, care îi apreciază destoinic poziția strategică în ierarhia instituțiilor juridice reglementate în legislația și jurisprudența actuală.

BIBLIOGRAFIE BIBLIOGRAPHY

1. Cimil Dorin, Bejenaru Eugeniu. Contracte speciale, Grafema Libris, Chișinău, 2014.
2. Cantacuzino Matei B. Elementele dreptului civil, C.H. Beck, 1998.
3. Constantinovici R. Noul Cod civil. Comentariu pe articole, art.1-2664, Editura C.H. Beck, București, 2012.
4. Codul civil al Republicii Moldova din 06.06.2002. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135157&lang=ro#.
5. Codul civil al României. Disponibil: <https://www.codulcivil.ro/>.
6. Deak Francisc. Tratat de drept civil. Contracte speciale, Ed. a 4-a, vol. III, Ed. Universul Juridic, București, 2007.
7. Istrătoaie Manuela. Forma contractului de donație. Regula și excepția în reglementarea Noului Cod civil. Darul manual. P.159. În: Revista de Științe Juridice nr.1/2006, Craiova. <https://drept.ucv.ro/RSJ/images/articole/2006/RSJ1/0121IstratoaieM.pdf> (accesat la 25.01.2023).
8. Mureșan Mircea. Drept civil. Contracte speciale. Editura Cordial Lex, Cluj-Napoca, 1999.
9. Trofimov Igor. Drept civil. Contractele. Chișinău, 2012.
10. Urs Ilie. Drept civil. Contracte speciale. Editura Universul Juridic, București, 2015.
11. Popa Ioan. Contracte civile. Ediția a II-a, Editura Universul Juridic, București, 2020.

DESPRE AUTORI

Evghenia GUGULAN,

*doctorandă,
asistent universitar, Catedra „Drept privat”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: gugulan.eugenia@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5960-1164*

Corina SUVAC,

*masterandă,
ofițer principal, Secția relații externe,
Direcția cooperare internațională
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: corinasuvac@gmail.com*